

651171

Inchinare
Revista „Țara Bârsei“

INCHINARE FĂURITORILOR UNIRII

26

AXENTE BANCIU

(Extras din revista „Țara Bârsei“ No. 1 din 1929).
BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201800405

Inchinare făuritorilor Unirii

Dacă *durerea* împărtășită și deaproapelui se înjumătățește, *bucuria* se îndoește.

Serbările din acest an ale Unirii au de scop dublarea, așa zice mai bucuos înzecirea bucuriei aniversării primului deceniu *al celui mai mare praznic național pe care l-a avut Ardealul românesc*, a aniversării actului istoric dela 1 Dec. 1918, săvârșit în cetatea durerilor și umilirilor dar și a mândriei și speranțelor noastre, în cetatea care cu trei veacuri și un sfert în urmă aclama cu aceeași frenezie, cu care aclama la 1918 pe Regele Ferdinand, — pe biruitorul lui Andreiu Bători, pe Mihaiu Vodă, a cărui spadă temută înscrisesse în cartea neamului *programul românismului* fărâmițat sub atâtea stăpâniri străine și realizat *definitiv* abia în zilele noastre.

Nu voim să redeschidem rane vechi, cicatrizate azi, prin reîmprospătarea grelelor umiliri, suferințe și lupte de veacuri, pe care neamul românesc de dincoace de Carpați a fost nevoit să le poarte pentru păstrarea limbii și ființei sale naționale. Am stârni poate amărăciune în sufletul unor concetățeni și nici un strop de amărăciune n'am voi să picure în paharul bucuriei pe care o prăznuim.

Ar fi și prea dureroasă și prea lungă povestea pățimirii și încordărilor, aproape supraomenești, care stau la temelia acestei zile de sărbătoare.

Praznicul de azi vrem să fie ziua păcii senine, cum e ziua Sf. Invieri, după mohorîta săptămână a patimilor.

Binefăcătoarei opere a lui Cronos i se suprapune și îngăduința, iertarea din partea celor care și-au văzut încoronată de succes străduința de veacuri.

Dar, precum în noaptea Sf. Invieri creștinii aprind lumânările și candelile dragostei la mormintele iubiților lor dispăruți, să nu ni se ia în nume de rău, din partea nimănuia, dacă azi ne facem și noi datoria pioasă, de creștini și de Români, de a aprinde candelile recunoștinței unui neam la căpătâiul celor care, prin jertfa lor, ne-au înlesnit ajungerea acestei zile.

Candelele recunoștinței noastre se aprind azi cucernice la mormintele fără număr — atâtea din ele date uitării! — ale celor care, în cursul vremurilor, au ținut treaz, conștient, sufletul etnic, genuin al Român lor de dincoace de Carpați, turnând lacrimile gândurilor în slove grăitoare, în slove luminătoare de origini, de glorii, de suferințe trecute, de culmi și de prăpăstii, ori în slove incendiatoare de suflete, necesare pentru purtarea luptelor grele care trebuiau date de înaintași, ca neamul să se poată păstra ca neam deosebit, cu sufletul său, cu limba sa, pe pământul muncit și apărat de atâtea rânduri de predecesori.

Admirativă și vecinică recunoștință nesfârșitelor serii de lupători a caror sănătate, suflet, viață s'a irosit, fecundătoare, *fie* în chiliuțe sărace — descosând din slove întortochiate, așternute pe file îngălbenite de izvoade bătrâne, tainele istoriei bimilenare a unui neam disprețuit — *fie* în pușcării istovitoare de trupuri dar oțelitoare de credințe și de voință, *fie* pe drumuri grele, în căutarea dreptății pe seama unui neam clăcaș, *fie* în revoluții, răscolitoare a energiilor populare !...

1 Decembrie — de astădată 10 Maiu — e și va rămânea ziua de pomenire a tuturor celor care au suferit ori s'au săvârșit cu ochii ațintiți spre miază-zi, furați de frumusețea unui miraj, de farmecul unui *ideal*.

Ziua de azi e și va rămânea ziua de pomenire a tuturor celor care au tors, din generație în generație, firul unei seculare *tradiții*, a tuturor celor care au hrănit și mângăiat în zile de restriște, în nopți fără somn, *visul* „de al cărui dor ne-au răposat și moșii și părinții“.

Cât de mari apar azi toți aceștia, sporiți, fără îndoială, și de „optica sentimentală“ a generațiilor care le-au urmat, generații care simțiau nevoia „fermentului idealului și al legendei“, dar și de faptele lor care, primate prin prisma realităților de azi, raportate la posibilitățile de azi, apar în altă lumină.

Fum de smirnă și tămâie se înalță azi, în largul cuprins al Ardealului, spre împărăția sufletelor *ctitorilor și slujitorilor lăcașurilor sfinte*, în care s'au mângăiat atâtea dureri și suferințe, în care s'a păstrat vie credința mântuitoare în zile de mai bine, în Dreptatea care a venit, fiindcă *trebuia* să vie.

Gândurile noastre poposesc azi cucernice și recunoscătoare la mormintele celor care, cu veacuri înainte, au simțit nevoia imperioasă de a da cuvântul lui Dumnezeu, mântuitor de suflete, în limba națională, legând astfel sufletele unul de altul prin firele puternice, adânci, nevăzute ale aceleiaș credințe strămoșești.

Câtă lumină trebuie să se fi sălășluit azi în mormântul necunoscut al anonimului călugăr din nordul Maramureșului, din preajma mânăstirii Peri, care, cu cinci veacuri în urmă, a îndrăznit, pentru întâiașdată, să frângă lăcatele, considerate sfinte, ale Sf. Scripturi, ca s'o talmăcească în graiul, pentru el și mai sfânt, al părinților săi, al neamului său!...

Cum se luminează și cum vorbesc azi de limpede — învăluite în dragostea ochiului înțelegător — buchile Diaconului Coresi, din a doua jumătate a veacului al XVI, „Testamentul nou“ al Ieromonahului Silvestru și al Mitr. Ardealului Simion Ștefan, dela mijlocul veacului al XVII, sau „Biblia lui Șerban“, dela sfârșitul aceluiaș veac, tot atâtea verigi care, peste frontierele politice, ne țineau strânși în jurul aceluiaș altar.

Și cum se aureolează azi figurile unui I. Barac, V. Aron sau I. Budai Deleanu, cari — într'o vreme când boierii și feciorii de boieri se căzniau să ticluiască stihuri parfumate, adeseori decoltate, pentru cocoanê și mai parfumate, și mai decoltate, — se trudeau să-și toarne dragostea lor pentru cei mulți, uitați, cu sufletul ars de suferințe, pentru cei din mijlocul cărora se ridicară și ei, în pagini folositoare, alungătoare de gânduri și griji, în cărți cu povestiri despre lumi mai frumoase, cu mai multă dreptate, decât cea în care erau sortiți să-și înnoade ei chinuita lor viață!

Fum de smirnă și tămâie se ridică azi spre lăcașurile celor drepti, spre sufletele *ctitorilor așezămintelor noastre școlare*, din cari valuri-valuri s'a revărsat binefăcătoarea lumină a cunoștinței și, cu ea: *tonicul conștiinței naționale*.

Mă gândesc la un Inocențiu Clain, la un Petru Pavel Aron, Samuil Vulcan, Mihail Pavel, Șuluțiu sau, de altă parte, la un Șaguna, Moise Nicoară, Popazu, Nicolae Popea și alți urmași ai lor.

Fum de smirnă și tămâie se ridică azi spre sufletele atâtor generații de *preoți și dascăli*, mari și mici, trudiți și săraci, dar

cu atâta bogăție de suflet cald, coborîți în mormânt cu inima plină de obidă, de a nu fi putut vedea măcar zorile zilei pe care o adăstau și pentru care-și risipiră sufletul lor generos.

Cum luminează azi, îmbrăcate parcă în scoarțe de aur, „Gramatica“ lui Micu Clain, „Cronica Românilor“ din desaga lui Șincai, „Istoria pentru începutul Românilor în Dacia“ a lui P. Maior și celelalte Evanghelii ale trecutului nostru!...

Cât de luminoase și de împăcate se desprind azi din umbrele trecutului mai îndepărtat sau mai apropiat, ca să ia parte la bucuria generală, un T. Cipariu, Papiu Ilarianu, Florian Aron, Simeon Bărnuțiu, Aron Pumnul, un Moldovănuș, un Augustin Bunea sau: un Gh. Lazăr, Tempea, Cichindeal, Iorgovici, un Gavril Munteanu, I. Meșotă, I. Lapedatu, Dr. N. Pop, Ioan Popescu, Daniil Barceanu, un Moisi, Artemiu P. Alexi, Mălăiu, Florian Porcius, un Virgil Onișiu, Ghiță Pop, un Porumbescu, Nichi Popovici, Dima, I. Mureșianu, un Andreiu Bârseanu, I. C. Panțu, Al. Bogdan, T. L. Blaga, V. Micula, Avram Sădeanu, Rațiu, Precup și alții și alții cari au ilustrat catedra românească din Ardeal!

Candelile recunoștinței unui neam întreg se aprind azi, rând pe rând, și la icoanele nerăsplătiților mucenici ai condeului — cunoscuți și necunoscuți — începând cu un Zah. Carcalechi, care începuse să scoată la Buda, acum un veac și mai bine, „Biblioteca Românească“, cu I. Barac, cu un Gh. Bariț, — cel mărunt la trup dar cu atât mai mare la suflet, — care în urmă cu 90 de ani deștelena la Brașov ogorul ziaristfeci românești din Ardeal și continuând cu Mureșenii — cu Iacob, Andreiu și Aurel Mureșianu — dela „Gazeta Transilvaniei“, cu Aron și Nicolae Densușianu, I. Lapedatu și Teofil Frâncu dela „Orientul Latin“, care apărea tot la Brașov cu mai bine de 50 de ani în urmă, cu Al. Roman dela „Federațiunea“ din Pesta, cu ^{Soni} Samuil Vulcan dela „Familia“ din Oradea Mare, cu Gh. Maior, Traian Pop, Silvestru Moldovan, Augustin Paul dela „G. Tr.“, cu Eugen Brote, I. Slavici — Slavici cel de la „Tribuna“, — cu I. Russu Șirianu, Septimiu Albini, Slovaca Augustini, Aurel C. Popovici, Doleanu — cel stins înainte de vreme, — cu C. Diaconovich, Ilarie Chendi, Dionisie Stoica și atâția alții, până la Valer Branisce, care nu de mult a închis ochii în jalea unanimă a întregului Ardeal românesc,

Aceștia, împreună cu atâția frunțași luptători ca: Vincențiu Babeș, Iacob Bologa, Elie Măcelariu, General Doda, Iosif Șterca Șuluțiu, Ladislau Vaida, Mocioneștii, I. Rațiu, G. Pop de Băsești, V. Lucaciu, I. Coroianu, N. Cristea, Coriolan Brediceanu, N. Oncu, Mih. Veliciu, Dr. I. Hozan, P. Cosma, V. Tordășanu, I. Mihu, Dr. St. Ciurcu și până la Emanuil Ungurianu, cel cu mormântul încă proaspăt, — au ținut mereu sus steagul revendicărilor noastre naționale, îmbărbătând pe cei șovăitori, mângăind pe cei suferinzi — suferind ei înșiși — înțețind energiile luptătorilor, întărind încrederea în noi înșine, în zile de mai bine, făcând să vibreze sufletele în acelaș ritm, alimentând și împintenând avânturile care duc la biruință.

Și tot azi, recunoștința unui neam întreg îngenunchează la mormintele fără gurguie și fără cruci ale milioanelor de clăcași, de birnici ai atâtor stăpâni aduși de vânturi — la mormintele celor înfrățiți cu glia, ale celor urziți în lacrimi și sudoare, ale celor care au dus războiul mare al tuturor, ca să se stingă în neguri și uitare — cum spune poetul, — ale celor care, prin jertfa lor anonimă, au căutat să asigure măcar urmașilor lor o soartă mai omenească, — începând cu acei străbuni care, după mărturisirea istoriografului Bonfiniu din veacul al XV-lea, luptau mai mult pentru păstrarea limbii decât pentru viață, și continuând cu cei care au sângerat în revoluțiile din 1437/38, 1514, 1784, 1848/49 sau în răfuiala cumplită din 1914—18 — ca să amintim numai flacărele mari ale focurilor aprinse de pierderea răbdării — și încheind cu mucenicii anului 1918: un N. Bolcaș, un I. Ciordaș dela Beiuș, un Hotăran dela Arad, un Șenchea dela Făgăraș, un Ioan Arion dela Agriș (Turda-Arieș), fulgerat tâlhărește de un glonte, pe când mergea să-și cuminece și el sufletul la praznicul dela Alba-lulia, un Cornel Leucuția, preotul cu crucea'n frunte, comandantul gărzii din Baia de Criș, prins și ucis în luncile Aradului într'o luptă cu regimentele lui Bela Kun, un N. Bodan dela Vașcău, cei 40 de Moși din Belcești, țărani din jurul Vașcăului, împușcați fără milă, sau ceilalți tovarăși de martiriu, căzuți pradă furiei celor care simțiau că se năruie casa pe ei.

Candelele sutelor de mii de suflete în care sentimentul național, sentimentul dragostei de neam, covârșește toate celelalte

sentimente, luminează azi feeric și Câmpia Turzii și Gorunul din Țebea și căscioara modestă din Vidra și culmile Fântânelelor de lângă Mărișel, și Cetatea Bălgradului și Binținții lui Aurel Vlaicu, cel fără noroc.

Și suflete pioase aprind lumânările recunoștinței și pe gurguiele mormintelor dela Șomcuta, Aleșd, Mărgineni, Pânade.... la căpătâiul celor care au plătit cu viața îndrăsneala de a-și fi afirmat dreptul de atașare la cei de-un sânge și de-o credință cu ei.

Și tot azi, cu sufletul înlăcrămat de duioșie, gândurile noastre îngenunchează smerite, peste țări și mări, la groapa comună a sărăcimii din Țara portocalilor, din Palermo al Siciliei, unde acum trei sferturi de veac, cel care și-a lăsat o bună parte a sufletului pe drumurile Ardealului în arme, în tabăra lui lancu, s'a stins cu condeiu în mâna care abia mai putea așterne slovele tremurate pe hârtie, s'a stins sărac, fără un suflet de om dintr'ai săi lângă patul suferințelor sale, departe de cei pentru care își jertfise averea, sănătatea, viața.

Gândurile noastre îngenunchează cucernice la groapa comună a sărăcimii din Palermo, unde își doarme somnul de veci cel care s'a săvârșit din viață cu două păreri de rău: de a nu-și fi putut termina cântecul de slavă închinat biruitorului dela Călugăreni, Șelimbăr și Goroslău și de a nu-și putea odihni și el hârbuitul trup și truditele oase în glia sfântă a Țării, pentru care a jertfit: avere, sănătate, tigna vieții, — tot ce a avut mai nobil, mai frumos, mai de preț în sufletul său distins, larg generos.

La amintirea lui N. Bălcescu ochii noștri se înrouează de durere. — Dar și de mândrie. De *durerea* sorții acestui exemplar de suflet distins, și de *mândria* de a fi aparținut neamului nostru această pildă de patriotism dezinteresat.

Tot azi prăznuim și pomenirea a opt decenii de când goarna lui Andreiu Mureșianu a înfiorat sufletele amorțite de greutatea jugului, dela un capăt la celălalt al Ardealului, chemând Români din patru unghiuri la lupta decisivă pentru *limbă, lege, libertate*, și de când Munții Moșilor s'au luminat de flăcările focurilor prevestitoare ale furtunii care avea să hotărască de viața sau moartea unui neam.

La 1 Dec. (10 Maiu), an de an, vor trebui pomeniți cu recunoștință și făuritorii Unirii dela 1859 — Unire care a făcut posibilă Unirea noastră — cum va trebui încadrat în ghirlandele recunoștinții Ardealului și cântărețul unității neamului dela Nistru pân' la Tisa, a cântărețului care, prin opera sa poetică, a contribuit și contribuie mai mult decât toate discursurile care s'au ținut sau se vor mai ținea în cuprinsul acestei țări, la încopcierea strânsă a fragmentelor etnice românești într'o sufletească unitate care, cultivată mereu de urmași entuziaști, ne-a hărăzit hotarele Patriei de azi și ne vor asigura trăinicia lor în viitor, — a cântărețului care — cum spune discipolul său: „Ca din adâncul unei mări a scos din fundul inimei sdrobite comoara de cântări“, cu care ne mândrim și cu care se vor mândri încă generații după generații. . .

Fie în veci slăvită amintirea sufletului vulcanic, a geniului fulgerat înainte de vreme, care a fost Mihail Eminescu, ca și amintirea autorului neîntrecutelor „Balade și Idile“, a grănicerului năsăudean G. Coșbuc — coborît în mormânt cu sufletul frânt de privilegiata Patrie diminuate și umilite — amintirea celor doi uriași care „au înveșmântat pentru eternitate“ sufletul românesc!

Și nu vor putea lipsi din pomelnicul acestei zile nici lira și goarna lui St. O. Ioșif, pentru care recunoștința s'a încheșat acum de curând, aci în Brașovul copilăriei și tinerețelor sale, în bronzul vecinicii, — cum nu vor putea lipsi nici un I. Brătianu, un Nicolaie Filipescu, un Barbu Delavrancea, un Take Ionescu, diriguitorii sau stimulatorii valurilor de piepturi românești pornite spre năruirea vechilor granițe dintre frați.

Și tot azi, în freamăt de glasuri de clopote și'n imnuri de slavă, steagurile Ardealului, sfințite de atâtea suferințe, de atâta sânge generos, să înșirue, rânduri-rânduri, ca să se închine la mormintele mari dela Argeș, la lăcașurile de veci ale făuritorilor României de ieri și la cel al făuritorului României de azi, care pentru întâiaș dată a sintetizat, prin Coroana sa, *Unirea cea mare*, — la mormântul celui care, sugrumându-și glasul sângelui, își legase soarta, indisolubil, pe veci, de soarta neamului, — aspirațiile acestuia devenind aspirațiile Sale.

Mărire și eternă recunoștință Regelui Ferdinand și eroilor Săi, mari și mici, cunoscuți și necunoscuți — cuprinși simbolic

în cripta *Eroului necunoscut*, care, cu jertfa lor, au cimentat edificiul României de azi!

Dacă nu subliniem și nu insistăm și asupra meritelor celor vii — de dincoace ca și de dincolo de Carpați — nu o facem, fiindcă n'am recunoaște sau am voi să diminuăm doar cu ceva contribuția lor la înfăptuirea Patriei mărite, ci pentru că ne-ar duce prea departe. Aportul și rolul acestora — covârșitor al unora, cum e d. p. al d-lui Iorga — se va fixa obiectiv și definitiv abia după trecerea lor la cele vecinice.

*

Unirea Ardealului cu Țara-mamă, după cum ne-am putut încredința dintr'o simplă înșirare de nume și fapte, nu e așadar o creațiune mărginită la generația războiului din urmă.

La temelia acestei Uniri sunt îngropate atâtea vieți scumpe din trecut, cu suferințele, cu lacrimile, cu dorurile, cu eforturile, cu sângele lor neprecupețit.

Să nu ne prea batem deci în piept supraviețuitorii războiului cu meritele noastre, ori câte jertfe am fi adus, căci România de azi e opera *multor generații de jertfitori* la Altarul ei: jertfitori cu condeiul, cu cuvântul, cu plugul, cu spada, cu suferințele care au dospit sufletele dintre care au țâșnit energiile făptuitorilor.

Fără jertfa acestora, fără unitatea sufletească pregătită de acești înaintași, jertfele generației noastre, chiar supraomenești de-ar fi fost, n'ar fi putut realiza ceea ce s'a realizat.

Iar cei care vorbesc de *lipsa unității sufletești* între fiii neamului, uniți azi în aceeași Patrie — și politică — nu-și dau seama că fără această unitate nu s'ar fi putut săvârși minunea pe care o vedem azi aieva. De ce? Fiindcă *sufletul* înarmează și poartă brațul luptătorului. Și nici odată nu s'a ridicat brațul înainte de a se fi înălțat sufletul.

Să nu se mai vorbească deci de lipsa de unitate sufletească, ci să se dea peste degete celor care caută s'o destrame !

Ideia unirii noastre naționale a trecut în faptă, fiindcă ea se integrase de mult ca parte constitutivă a sufletului românesc, fiindcă pentru ea au suferit generații, fiindcă ea a dat atâtea martiri, fiindcă ea se prefăcuse într'un sentiment stăpânitor.

Unitatea sufletească *există*, fiindcă ea *a fost*.

Firește, nu cu cei răi, nu cu profitorii și speculatorii fără suflet ai suferințelor celor mulți, ci este și a fost unitatea sufletească a celor buni, cinstiți, muncitori, idealști: unitatea sufletească a celor care nu consideră Patria — cum o consideră Conu Leonida lui Caragiale — datoare să asigure traiu boieresc pe nemuncite, nici *numai* ca un petec de pământ între anumite hotare, ci unitatea sufletească a celor pentru care Patria este *expresia colectivă a tot ce are un neam mai sfânt, mai iubit, ca expresia celor mai alese virtuți ale sufletului cetățenesc, ca simbolul unei înalte moralități, ca „o ființă vie, morală care se ridică din adâncurile trecutului cu trupul răvășit de răni“*, ca să ne mustre sau să ne mbărbăteze, — unitatea sufletească a celor care consideră Patria ca un *altar de care nu te poți apropria decât cu gânduri curate, cu inimă curată, și de care nu te poți atinge decât cu mâni curate*; unitatea sufletească a celor pentru care *Patria e un steag, de dragul căruia, ca să-l poată trece nepătat urmașilor, s'a jertfit lamura neamului*.

Și numai o *astfel* de Patrie va putea dăinui și prospera, pentrucă numai o *astfel* de Patrie justifică nesfârșita serie de jertfe care s'au adus pentru ea în cursul atâtor veacuri.

Când o *astfel* de Patrie va pretinde *nouă* jertfe, i se vor da cu drag, fiindcă unei *astfel* de Patrii te simți mândru, onorat a-i fi cetățean.

O *astfel* de Patrie e în stare să ție strâns uniți în jurul ei pe toți fiii neamului, închegând din ei zid de nepătruns în fața dușmanului, în vremuri de primejdie.

O *astfel* de Patrie exercită putere de atracțiune și asupra frânturilor etnice rămase în afara frontierelor actuale. Și datoria unei Patrii și aceasta este.

Țara care uită de frații fiilor săi — oriunde s'ar afla aceștia — uită de frontierele sale etnice, sufletești. Și aceasta e o crimă. Deoarece, când începe să uite de acestea, începe să i se clatine și cele fizice, geografice. Și aceasta din motivul că, uitând de acești frați, uită de credincioasele avanposturi ale armatei Țării.

Ingenunchind azi la mormintele celor care ne-au ținut uniți sufletește, îngenunchem la căpătaul energiilor care au creat realitatea de azi. A ținea trează amintirea acestor energii, însemnează a ținea trează legătura cu cei care s'au îngropat, ca o garanție, la temelia României reintegrată în drepturile ei, — însemnează a ținea mereu viu izvorul de energie, din care vor avea, *vor trebui* să se hrănească energiile de azi pentru împlinirea idealurilor de mâine.

Nații tari, respectate, sunt numai acelea care țin mereu vie legătura cu trecutul, cu cei morți.

Aniversările, comemorările acest scop îl au: ținând mereu vii pe cei morți, să apere de stingere luminile care de dincolo de moarte călăuzesc pașii celor vii spre căile necunoscute ale viitorului. Ele sunt prilejuri pentru punerea în evidență mai vie a icoanelor aburite de vreme și afumate de uitare, de nepăsare, ca, prin pilda celor pe cari îi înfățișează aceste icoane, să ne stimuleze voința, să ne purifice sufletul de măruntele patimi zilnice, înălțându-ne și pironindu-ne ochii spre modele de imitat, spre luminișuri de idealism creator de valori obștești.

Sărbătorile naționale numai așa au rost: ca prilejuri de examinare, de cântărire a faptelor și atitudinilor noastre — în comparație cu cele ale înaintașilor noștri — ca prilejuri de introspecțiune, de reînșănătoșire sufletească, de refacere morală.

Aceasta am dori să devină, an de an, și ziua de 1 Dec. (10 Mai), *ziua triumfului suferinței: o lecție de înalt patriotism*, fecundătoare de virtuți cetățenești, stimulatoare de energii creatoare, germinatoare de fapte, de jertfe, de pilde asemenea celor sărbătorite azi.

Axente Banciu.

